

MEDIERNAS ETIKNÄMND**BESLUT**

2022-06-01

Exp. nr. 39/2022

§ 1

Dnr. 21155 - Anmälan mot SamnyttMediernas Etiknämnds beslut

Mediernas Etiknämnd klandrar Samnytt för att ha brutit mot god publicistisk sed.

Genom beslut den 9 november 2021 hänsköt Allmänhetens Medieombudsman (MO) ett ärende avseende en anmälan mot Samnytt.

MO:s beslut hade följande lydelse.

Samnytt publicerade *den 16 mars 2021* en artikel med rubriken **SVT-reportern Abir är "stolt flykting" – semestrar i hemlandet** på samnytt.se.

VAD MEDIET PUBLICERADE**Ingressen**

På torsdagen hade det uppmärksammats i sociala medier att statstelevisionen lyft fram en ny avslöjad reporter i tv-rutan. Samnytt kunde berätta att kvinnan var en syrisk flykting som invandrat till Sverige 2013. Trots att hon flytt sitt hemland för att få skydd i Sverige åkte hon tillbaka till Syrien – på semester. Samtidigt spred hon islamistisk propaganda genom sina konton på sociala medier.

Artikelns huvudsakliga innehåll

26-åriga Aber Al Shalati, mer känd i statsmedia som Abir Shalati, hade invandrat till Sverige år 2014 och var numera bosatt i Skurup utanför Malmö. Hon hade gjort raketkarriär i statsmedia sedan hon börjat hos statsradion år 2019. Hon hade bland annat varit reporter för Ekot.

Vid sidan om arbetet för statsmedia var Abir även engagerad i Socialdemokraternas bildningsförbund (ABF) där hon hade uppdrag som digitaliseringssamordnare i lokalavdelningen för Malmö.

Flydde från Egypten direkt till Sverige

Enligt Migrationsverket hade Abir kommit till Sverige den 9 oktober 2013. Ett par månader senare hade hon fått permanent uppehållstillstånd. År 2019 hade hon tilldelats svenskt medborgarskap.

En närmare titt på statsreporterens bakgrund visade att hon lämnat Syrien för att år 2012 börja studera vid Cairo University, i Egyptens huvudstad. Där hade hon stannat fram till år 2013 då hon bestämt sig för att resa till Sverige och söka asyl.

Det var oklart vad Abir flytt ifrån i Kairo, men i sociala medier lyfte hon i olika grupper gärna fram sig som ”stolt flykting” och en del av migrantkrisens 2015.

Semester till Syrien

På Facebook hade Abir publicerat flera inlägg i vilka hon gjort klart att det vankades semester i hemlandet. Hon ”hatar att vänta på det där vinrötta häftet som heter pass” för att få resa till Syrien.

Skulle förlora uppehållstillstånd enligt lagen

Enligt flyktingkonventionen upphörde flyktingstatus om flyktingen reste tillbaka till sitt hemland. En liknande norm fanns även i svenska utlänningslagen.

Enligt 4 kap. 5 § utlänningslagen: ”En flykting upphör att vara flykting om han eller hon av fri vilja på nytt använder sig av det lands skydd där han eller hon är medborgare”. Denna norm var dock inte tillämplig i Abirs fall, eftersom hon hunnit få svenskt medborgarskap.

Förstår inte att kvinnor är förtryckta av islam

Abir var en återkommande krönikör i Kristianstadsbladets arabiska utgåva Mosaik. Den 7 mars 2020 hade det publicerats en krönika i vilken Abir gjort ett försök att mildra islams kvinnoförtryck med att det fanns många kvinnor som var förtryckta av män i Europa. Hennes argument var att västerländska kvinnor tvingades arbeta.

Samtidigt framförde Abir att hon egentligen inte ville kännas vid att det skulle existera någon form av förtryck inom islam. ”Egentligen förstår jag inte argumentet att kvinnor är förtryckta på grund av religion, specifikt islam”.

I slutet av krönikan ville Abir upplysa Kristianstadsborna om att ”många missar att det inte finns något tvång inom islam”. Abir menade att ”det kan vara kvinnans roll – om hon vill det”.

Statsreportern sprider islamistisk propaganda

På Facebook spred Abir inlägg från ett konto som delade islamistisk propaganda. Abir kommenterade delningen med att det var ”sanningen om den store Gud”.

Samnytt hade talat med Luai Ahmed, flykting från Jemen och debattör, som hade kännedom om islam. Han berättade att predikanten som Abir delade, propagerade radikala islamistiska åsikter:

” – Han snackar om att man inte ska låta sina barn gifta sig med folk som inte är troende. Att läsa Koranen och att vara troende och lojal mot Allah är det viktigaste i livet. Jihad är det viktigaste som finns.”

” – Majoriteten av det han snackar om är sexualitet, att kvinnor ska täcka sig och män ska absolut inte titta på kvinnor.”

Vissa av hans videoklipp var bildsatta med krigare med svärd på hästar och svarta flaggor. Vad symboliserade det?

” – Mycket av det han snackar om är att konvertera människor till islam. Så det måste innebära jihad och att värva in människor till islam”, sa Luai Ahmed.

Abir till Samnytt: ”Har viktigare saker för mig”

På måndagseftermiddagen hade Samnytt talat med Abir för att höra hur det kom sig att hon semestrade i Syrien – det land hon sökt skydd ifrån.

Efter flera försök att nå henne via telefon hade hon till slut ringt upp, men när hon fick höra att det ringde från Samnytt meddelade hon genast att hon inte hade tid:

” – Samnytt, ehh... och vad vill du fråga om?”

Reportern sa att han tittat på hennes senaste reportage och även sett att hon inte hade arbetat så länge hos SR och SVT. Hon hade skrivit att hon var flykting, men samtidigt stoltserade hon med semesterresor till hemlandet hon sökt skydd ifrån?

” – Mmm... vet du... ehh... Nu sitter jag fortfarande på mitt jobb så jag kan inte svara på dina frågor. Eh men det vi kan återkomma till det senare kanske.”

När reportern påpekade att det var hon som ringt upp honom hade hon svarat att hon hörde dåligt och att hon hade trott att varit något akut angående hennes mamma.

Reportern påpekade att hon sökt skydd från ett land och att hon nu skulle åka tillbaka till det landet på semester. Hon svarade:

” – Ja. [Skrattar] Som sagt jag sitter fortfarande på mitt jobb så jag har lite viktigare att göra nu. Så dina svar kan jag ta lite senare för jag har något viktigare just nu. Vi kan ta det lite senare.”

Hon sade sig ha mycket att göra och hon kunde inte ge något besked på när hon kunde ta det.

Reportern frågade hur många gånger hon rest tillbaka till Syrien. Hon svarade:

” – Du Simon [Skrattar]. Vi är två journalister och jag vet inte om du sitter och gör ditt jobb men jag har verkligen ont om tid. Jag tackar för ditt samtal så får vi höras.”

Hon slängde på.

Efter telefonsamtalet hade Abir raderat bilder och inlägg från sina konton i sociala medier.

Artikeln innehöll bilder på anmälaren, och på inlägg och information hon lagt upp på sociala medier, en skärmdump från en SVT-publicering, samt bild på en krönika som anmälaren skrivit.

ANMÄLAN

Artikeln anmälades av Aber Shalati.

Samnytt anklagade henne för att sprida islamisk propaganda, någonting hon inte alls har gjort eller tänkt göra.

Dessutom skrev de om hennes resa till hemlandet Syrien. Hon var inte någon offentlig person och hon ansåg att saknades allmänintresse för resan. Den var inget hon velat berätta om för allmänheten.

Artikeln hade orsakat en stor mängd hat mot henne på sociala medier. Hon hade blivit hotad också, och fått ett hotbrev skickat hem till sig efter publiceringen. Händelsen var anmäld till olika instanser.

Samnytt hade smutskastat henne genom att sprida osanna uppgifter. Det hade gett henne psykiska besvär som även lett till fysiska besvär. Allt detta på grund

av artikeln och det efterföljande drevet i sociala medier, både i Sverige och utomlands.

MEDIETS SVAR

Samnytt bestred anmälan på samtliga punkter.

I den anmälda artikeln fanns skärmdumpar av hur anmälaren spred material från en radikal muslimsk predikant. Innehållet handlade om historiska muslimska erövrings- och anfallskrig. Nedanför skärmdumparna hade tidningen låtit en sakkunnig person berätta om predikanten i fråga. Påståendet om spridning av islamisk propaganda var väl underbyggt.

Anmälaren ansåg att hon inte var någon offentlig person, att det saknades allmänintresse för hennes resa till Syrien, samt att resan inte varit något hon velat berätta om för allmänheten. Anmälaren hade dock själv vid flera tillfällen gått ut offentligt på Facebook och berättat om sin semesterresa till Syrien. Det fanns skärmdumpar på det i artikeln. De visade att anmälarens påstående om att hon inte velat berätta om sin resa inte stämde.

Anmälaren hade profilerat sig som en opinionsbildare och offentlig person – inte minst genom sina krönikor i Kristianstadsbladet. Om man tog ett kliv in i den offentliga debatten fick man vara beredd på att bli granskad.

Som reporter åt statliga SR och SVT hade anmälaren stor makt och kunde därför bli föremål för granskning. SVT:s profil Janne Josefsson hade tydligt tagit ställning för synsättet att journalister var makthavare som behövde granskas på samma sätt som andra offentliga personer. Med det enorma genomslag som SR och SVT hade, och med dess särställning som public service med skattefinansiering och krav på saklighet, opartiskhet och trovärdighet, framstod det enligt Samnytt som särskilt angeläget att granska deras medarbetare.

Beträffande allmänintresset var det ett framskjutet diskussionsämne i den migrationspolitiska debatten att personer som sökt skydd i Sverige och beviljats asyl sedan reste tillbaka till landet de hävdade att de flytt ifrån. Anmälaren byggde en del av sin offentliga profil på sitt flyktingskap – och det var därför rimligt och proportionerligt att även den delen av hennes profil granskades.

Anmälaren uppgav att hon hade utsatts för hat och hot i sociala medier, att detta lett till psykiska och fysiska besvär, samt att Samnytt hade smutskastat och spridit osanna uppgifter om henne. Det var dock inte Samnytt som stod bakom detta hat och hot. Därför var argumentet irrelevant i diskussionen om konsekvensneutral journalistik.

Samnytt beklagade att anmälaren utsatts för hot, men kunde inte ta på sig ansvaret för det. Samnytt hade inte smutskastat eller spridit osanna uppgifter om henne, utan hade bedrivit sedvanlig granskande journalistik.

Varken Samnytt eller någon annan medieredaktion kunde upphöra med sitt centrala uppdrag för att det fanns enstaka personer som inte kunde uttrycka kritik på ett sakligt sätt, eller klev över gränsen till olaga hot. Ansvaret för att stävja sådant vilade på de plattformar där hatet framfördes, respektive på de rättsvårdande myndigheterna.

Som kommentar till samtliga punkter ovan ville Samnytt framhålla att man varit i kontakt med anmälaren i samband med att artikeln skrivits och gett henne möjlighet att svara på frågor, kommentera uppgifterna och framställa eventuella invändningar mot uppgifterna. Anmälaren hade dock uttryckligen avböjt den möjligheten, vilket framgick av artikeln. Om anmälaren ändrat sig och skulle vilja få någon form av genmäle publicerat var anmälaren välkommen att höra av sig till Samnytt.

ANMÄLARENS KOMMENTAR

Hon var inte en offentlig person och inte någon SVT-profil, såsom Samnytt påstod.

När Samnytt publicerade artikeln hade hon haft en tio veckor lång praktik på SVT Nyheter Skåne. Hon hade vid publiceringen gjort ett enda inslag i SVT. Praktikperioden hade tillhört studieplanen på den ettåriga journalistutbildningen på Skurups folkhögskola som hon gick på då. Hennes journalistiska karriär hade alltså inte ens börjat.

Före utbildningen hade hon gjort inlägg på bland annat SR:s arabiska redaktion. Hon hade också skrivit sammanlagt två krönikor i Kristianstadsbladets publikation Mosaik, som delats ut lokalt i stadsdelen Gamlegårdens centrum i Kristianstad en gång i veckan.

Hon var alltså en helt okänd journalist, långt ifrån den offentliga person och opinionsbildare som Samnytt hävdade.

Publiceringen hade orsakat henne otroligt stor skada. Efter publiceringen hade hon utsatts för flera hot. Exempelvis hade hon fått ett brev som till synes kom från polisen. Kuvertet hade haft polisens logotype. I brevet hade det stått att hon var en parasit och den anonyme avsändaren hade skrivit att han skulle skjuta henne.

Hon hade fått många hatiska och hotfulla meddelanden på Messenger. På Samnytt's hemsida fanns i dag 367 kommentarer under artikeln. En av kommentarerna, som alltså fortfarande låg kvar på samnytt.se, löd:

“En av många smutsiga parasiter som måste kedjas, piskas halvt till döds och sedan skeppas till närmsta öken i en container.”

På Samnytt's sociala medier var det i dag 13 816 kommentarer och reaktioner.

“Nyheten” hade också spridits till andra så kallade alternativa medier, såsom Fria Tider och bloggare såsom Petterssons blogg, som hade ett stort antal följare.

Även om hon egentligen inte ansåg att hon behövde bemöta lögnerna som publicerats, valde hon ändå att kommentera några av dem. De hade åsamkat henne enorm publicistisk skada.

Samnytt hade skrivit i sitt yttrande: ”I den anmälda artikeln finns skärmdumpar av hur Shalati sprider material från en radikal muslimsk predikant. Innehållet handlar om historiska muslimska erövrings- och anfallskrig. Nedanför skärmdumparna har vi låtit en sakkunnig person berätta om predikanten ifråga”.

Hennes kommentar: Skärmdumparna som Samnytt hänvisade till fanns i en enda video som hon delat på sitt privata Facebookkonto för cirka två år sedan. Budskapet var för henne att ”Gud är med de goda människorna, även de som är ensamma”. När hon delat detta hade hon bara hört ljudet av rösten från en känd predikant, som inte var islamist. Rateb al-Nabulsi var en moderat muslim, vilket framgick av enkla googlesökningar.

Samtliga skärmdumpar kom från en och samma video, med predikantens röst som hon delat. Hon hade inte själv sett hur videon varit utformad, utan bara hört predikantens budskap, som inte alls var islamistiskt. När hon nu fått anledning att titta på videon såg hon att översättningen inte alls var så som hon tolkat budskapet.

Detta var det enda underlaget som Samnytt hade för att påstå att hon spred islamisk propaganda. Påståendet var lögnaktigt. Publiceringen syftade till att peka ut henne som en klandervärd person.

Samnytt skrev i sitt yttrande: ”Shalati har själv vid flera tillfällen gått ut offentligt på Facebook och berättat om sin semesterresa till Syrien, skärmdumpar som dokumenterar det finns i den anmälda artikeln. Det visar att Shalatis påstående om att hon inte velat berätta om sin resa inte stämmer.”

Hennes kommentar: Hon hade skrivit en gång, alltså inte vid flera tillfällen, på sitt Facebookkonto att hon skulle resa till Syrien. Det hade varit på hennes privata konto. Det hade dessutom inte varit någon semesterresa, som Samnytt påstått.

Hon hade rest en gång till Damaskus för att träffa sin pappa som, trots risk för sitt liv, valt att stanna i Syrien. Hon hade inte träffat honom eller sin två halvsyskon

på drygt sju år. Hon reste knappt två veckor under år 2019, då det varit lugnare i Damaskus. Även om det inte varit bombningar varje dag, så hade det fortfarande varit otryggt. Hon hade varit mycket orolig för den så kallade semesterresan, vilket också framgått i inlägget på Facebook som Samnytt hänvisade till.

Samnytt påstod att hon som flykting rest på semester till Syrien. Sanningen var att hon inte haft någon flyktingstatus när hon rest till Damaskus. Hon hade åkt som svensk medborgare med ett svenskt pass. Det hade inte varit någon semester. Hon hade varit orolig varje dag när hon var där.

Sammantaget hade publiceringen orsakat henne och hennes familj oerhörd skada. De hade fruktat för sin säkerhet. Dessutom hade publiceringen försvårat hennes framtida möjligheter till journalistiskt arbete. I dag arbetade hon som stödlärare i matematik på en skola.

MEDIEOMBUDSMANNENS BEDÖMNING

Medieombudsmannen prövar om den som anmäler en artikel har utsatts för en oförsvarlig publicitetsskada. För att avgöra det vägs publiceringens allmänintresse mot intrånget i den enskildes privatliv.

Ämnet för publiceringen – att granska journalister – kan ha ett allmänintresse. Hur högt intresset är för att granska en viss enskild journalist, beror på vilken genomslagskraft den personen har. Ju större möjlighet att påverka inriktning och utformning av journalistik som når ut till en inte oansenlig mottagarkrets, desto mer ingående granskningar behöver personen tåla, ibland även av sitt privatliv.

Anmälaren har inte varit anställd eller uppdragstagare åt SVT, utan har varit där i egenskap av praktikant inom ramen för sin journalistutbildning. Innan hon påbörjade utbildningen hade hon gjort några inhopp på SR:s arabiska redaktion.

Hennes möjlighet att påverka SVT:s och SR:s journalistik har alltså varit synnerligen begränsad, även om hon kan ha medverkat i något eller några reportage. Hennes tid inom public service har därmed inte motiverat några ingående granskningar av hennes personliga förhållanden.

Publiceringen av hennes två krönikor i Kristianstadsbladet Mosaik har inte gett henne annat än ett kortvarigt och begränsat medieutrymme, som inte heller kan motivera några ingående granskningar av hennes privatliv.

Uppgifterna om anmälarens resa till Syrien, samt om vad hon publicerat på sina konton i sociala medier, hör till hennes privatliv. Som framgått ovan har anmälaren dock inte haft någon ställning som gör att hennes privatliv kunnat granskas. Det har därför inte funnits något allmänintresse som motiverat intrånget i hennes privatliv.

Den publicitetsskada som publiceringen orsakat anmälaren har därmed varit oförsvarlig. Ärendet hänskjuts till Mediernas Etiknämnd.

Ärendet hos Mediernas Etiknämnd

Samnytt har yttrat sig i nämnden och anfört sammanfattningsvis följande.

Ärendets handläggning hos Medieombudsmannen och Mediernas Etiknämnd

Samnytt kan inte erkänna Caspar Opitz legitimitet att ensam bedöma ifrågavarande ärende som underlag för Mediernas etiknämnd. Han har bl.a. i egenskap av redaktionschef på Dagens Nyheter varit drivande i ett förtalsmål mot Samnytt avseende en av Dagens Nyheters anställda. Med hänvisning till denna jävssituation bör han frånhändas det aktuella ärendet. Vidare förutsätter Samnytt att ingen av de representanter som kommer från SVT och SR tillåts medverka i nämndens beslut. Slutligen kräver Samnytt, för att MEN:s beslut ska kunna betraktas som legitima, att man får en skriftlig garanti för att Samnytt och Samnyttts medarbetare beviljas medlemskap i Journalistförbundet, Tidningsutgivarna och Publicistklubben och framgent kan komma i fråga för att ha en representant i nämnden.

Den anmälda publiceringen

Det är irrelevant för bedömningen att anmälaren varit praktikant. Det relevanta är vilken typ av arbetsuppgifter anmälaren utfört. Anmälaren har haft arbetsuppgifter som vore hon etablerad journalist och alla som arbetar med utåtriktad journalistik på SVT måste anses ha en enorm genomslagskraft. Ett av skälen till Samnyttts granskning är att SVT anställt en person som det finns fog för att betrakta som en muslimsk fundamentalist. Skälen och argumenten för detta redovisas i artikeln. Redan SVT:s rekrytering av anmälaren är kontroversiell och av allmänintresse att uppmärksamma. Därutöver har en majoritet av svenskarna synpunkter på att personer som tilldelas uppehållstillstånd med flyktingstatus eller jämförbara skäl sedan reser på semester till det land de påstår sig ha flytt ifrån. Anmälaren har agerat på detta sätt och frågan kan rimligen inte begränsas till något som endast avser anmälares privatliv. Detta är frågor som berör och har konsekvenser för hela Sverige och utgör en integrerad del av den invandringspolitiska debatten. Något obefogat intrång i anmälares privatliv som inte har allmänintresse och tydlig koppling till de frågeställningar Samnytt velat lyfta inom ramen för den offentliga debatten har därför inte skett.

Mediernas Etiknämnds bedömning

Ärendets handläggning hos Medieombudsmannen och Mediernas Etiknämnd

I 9 § i stadgarna för Mediernas Etiknämnd står följande. "Vid behandlingen i Nämnden av ärende som rör viss publicering får någon som företräder eller är anställd

hos det publicerande företaget ej delta. Nämnden ska vara uppmärksam på intressekonflikter som kan riskera verksamhetens trovärdighet och det åligger ledamot att snarast meddela ordföranden om jävsgrundande omständighet eller annan väsentlig intressekonflikt kan befaras föreligga i ett ärende.”

Vad Samnytt har anfört grundar inte jäv eller utgör annan väsentlig intressekonflikt avseende de ledamöter som är utsedda av SVT och SR. Övriga frågor som Samnytt har väckt är inte något som ingår i nämndens mandat.

Den anmälda publiceringen

Publiceringen innehåller nedsättande uppgifter om anmälarens privatliv som får henne att framstå som klandervärd. Anmälaren, som var praktikant, har inte haft en sådan ställning att det har funnits ett allmänintresse att publicera uppgifterna. Publiceringen har därför kränkt anmälarens privatliv och Samnytt ska således klandras för att ha brutit mot god publicistisk sed.

På Mediernas Etiknämnds vägnar

Stefan Johansson
Ordförande

I beslutet har deltagit Stefan Johansson, Kristina Svahn Starrsjö, Christine Lager och Johan Danelius, ordföranden, Nils Funcke, utsedd av Publicistklubben, Martin Schori, utsedd av Publicistklubben, Ann Johansson, utsedd av Svenska Journalistförbundet, Andreas Ekström, utsedd av Svenska Journalistförbundet, Anders Nilsson, utsedd av Svenska Tidningsutgivareföreningen, Mikael Rothsten utsedd, av Svenska Tidningsutgivareföreningen, Anna Hjorth, utsedd av Sveriges Tidskrifter, Thomas Nilsson, utsedd av Sveriges Television, Jan Axelsson, utsedd av Sveriges Television, Göran Ellung, utsedd av TV4, Anna Lindberg, utsedd av TV4, Kerstin Brunnberg, utsedd av Utbildningsradion, Carina Tenor, utsedd av Utbildningsradion, Sven Hagströmer, Ruth Mannelqvist, Annika Levin, Filippa Bergin, Robert Hårdh, Johan Trouvé, Laura Hartman och Göran Collste, representerande allmänheten.

